

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ***

Ἐν ***, Κυριακῇ, 21 Αὐγούστου 1877.

Φίλε,

Σήμερον εἶχομεν ἐξετάσεις εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μας. Γνωρίζεις πόσον ἐνδιαφέρομαι εἰς τὰς κατωτέρως ἐκπαιδεύσεως. Γνωρίζεις ὅτι ἐπιτηδῆσιν στήριζω τὰς ἐλπίδας μου περὶ τῆς μελλούσης τοῦ ἔθνους ἡμῶν προόδου, ὥστε δὲν θ' ἀπορήσῃς ὅτι τυχὼν ἐνταῦθα ἠθέλησα νὰ ἴδω οἷός τις ὀφθαλμοῖς τί καὶ πῶς διδάσκονται οἱ παῖδες τῶν χωρικῶν μας.

Μὲ ὑπεδέχθη εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ σχολείου ὁ κημέριος τοῦ χωρίου, ὁ καὶ διδάσκαλος. Ἰσως ἂν ἐγνωρίσας κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἄλλοτε διὰ τὸν σου. Ὁ ἱερεὺς οὗτος εἶναι τύπος κατ' ἐμὲ γαθοῦ καὶ χρησίμου ἐφημερίου. Τὴν καλὴν του καρδίαν μακρυνεὶ τὸ ἱλαρὸν πρόσωπόν του, πρόσθετος δὲ καὶ τὸ ὑγιὲς σῶμά του. Γράμματα γνωρίζεις, ὅσα ἀπαιτεῖ ἡ θέσις του, οὐχὶ πλείονα. Ἄλλ' ἀφοσιωμένος εἰς τὰ ἱερά αὐτοῦ καθήκοντα, εἶναι πράγματι ὁ διδάσκαλος καὶ ὁδηγὸς τῆς ποιμένης του. Πατρίς του εἶναι τὸ χωρίον οὗτο. Οἰκογενειάρχης καὶ αὐτὸς ὡς οἱ γειτόνες του, ὡς ἐκείνοι γεωργοκτηματίας, θεωρεῖται καὶ ἀγαπᾶται ὑπὸ τῶν λοιπῶν χωρικῶν ὡς ἓξ αὐτῶν. Πάντες ὅμως τὸν σέβονται ἀναγνωρίζοντες τὴν ὑπεροχὴν του. Καὶ εἶναι ἄξιος τῶ ὄντι σεβασμοῦ. Ἐντιμος, ἐγκρατής, ἀξιοεσπής, ἀνάματος εἰς τὰ ἔργα του, προστάτης τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν ἀδυνάτων, ἔνθερος πρωταγωνιστῆς εἰς πᾶν ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ χωρίου βελτίωσιν, αὐτὸς εἶναι ἡ ψυχὴ, αὐτὸς ἡ κεφαλὴ τῆς μικρᾶς ταύτης καὶ ἀρκουῦς κοινότητος. Εἶθε πᾶν ἐν Ἑλλάδι χωρίον τοιοῦτον νὰ εἶχεν ἱερέα καὶ διδάσκαλον! Ἄλλὰ διὰ τί εἰς μόνον τὰ χωρία περιορίζω τὴν εὐχὴν μου; Μὴ αἱ πόλεις ἡμῶν δὲν ἔχουσι τοιοῦτων εὐχῶν ἀνάγκην;

Τοιοῦτος ὁ διδάσκαλος ὅστις μὲ ὑπεδέχθη.

Ἐντὸς τῆς μόνης αἰθούσης τῆς ἀποτελοῦσης τὸ ταπεινὸν τοῦ χωρίου σχολεῖον ἐκάθητο ἐπὶ τῶν θρανίων τῶν τεσσαράκοντα περίπου παιδιὰ ἀπὸ ἕξ μέχρι δώδεκα ἐτῶν ἡλικίας. Ἐκ τοῦ χρώματος τῶν τριχῶν τῶν ἐφάνετο ὅτι οὔτε φέσιον οὔτε σκιαδίων ἐπροστάτευσεν ποτὲ τὰς κεφαλὰς τῶν κατὰ τῶν ἀκτίων τοῦ ἡλίου ἢ κατὰ τῆς πνοῆς τοῦ χειμερινοῦ βορᾶ. Τὰ δ' ἐμβαλλώματα δι' ὧν ἐποιεῖλοντο τῶν πλείστων τὰ ἐνδύματα, ἰδίως περὶ τὰ γόνατα καὶ ἀλλαχούτου, ἦσαν τραυὰ τῆς πατρικῆς πενίας ἀποδείξεις, ταυτοχρόνως δὲ καὶ ἐνδείξεις προφητικαῖ τῶν ἀγῶνων δι' ὧν οἱ παῖδες οὗτοι θὰ ἔχωσιν ἀποκτήσῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου αὐτῶν. Διέβλεπες ὅμως εἰς τὴν ζωρὰν τῶν πλείστων φυσιογνωμίῶν τὴν φυσικὴν δξύνοιαν, ἥτις (ἐπ' ἀγαθῷ ἢ μὴ) χαρακτηρίζει ὅπως δῆποτε τὴν φυλὴν ἡμῶν.

Ἄμα εἰσῆλθον ἐν τι μοι ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν οὐχὶ εὐάρεστον. Μολοντί εἶναι Κυριακὴ οὐδεὶς ὅμως τῶν γονέων τῶν μικρῶν χωρικῶν πικρευρίσκετο εἰς τὰς ἐξετάσεις. Διὰ τὸ τοῦτο; Προήρχετο ἐξ ἀδιαφορίας ἢ ἐκ συστολῆς ἢ ἀπουσίας τῶν; Ἄς ἀποδώσωμεν αὐτὴν εἰς τὸ δεύτερον. Ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ, ὁ ἱερεὺς καὶ ἐγὼ ἀπετελοῦμεν τὸ ἀροατήριον, ὅτε εὐτυχῶς ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης αἱ θυγατέρες τοῦ δημάρχου ἐκ τῆς δέκα περιπού σταδία ἀπεχούσης ἑδρας τοῦ δήμου εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει τὸ χωρίον μας. Ἄγνοῦ κατὰ πόσον ἡ ἐμφάνισις τῶν αὐτῆ εὐηρέστησε τὸν διδάσκαλον καὶ τοὺς μαθητάς, δι' ἐμὲ ὅμως ἦτο παραμυθία τις καὶ ἀνακούφισις ἢ παρουσία τῶν. Χάριν ἐλικρινοῦς ἐξομολογήσεως ὀφείλω ἴσως νὰ προσθέσω ὅτι αἱ κυριαὶ αὗται εἶναι νέαι καὶ χαρίεσαι. Τί τὰ θέλεις; Παντοῦ καὶ πάντοτε ἡ θέα τῆς ἐπιχαρίτου νεότητος εὐφραίνει τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ἐπαναπαύει τὴν ψυχὴν.

Ἄλλ' αἱ ἐξετάσεις ἀρχίζουσι. Προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἴστανται πρὸ τῆς τραπέζης τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς οἱ ἀποτελοῦντες τὴν μεγαλύτεραν τάξιν τρεῖς μαθηταί, οἱ τελειοδιδάκτοι τοῦ σχολείου!

Ἐνθυμεῖσαι τὰ παρκαμυθία μας εἰς τὰ ὁποῖα τρεῖς συνήθως ὑπάρχουσιν ἀδελφοί, τῶν ὁποίων ὁ νεώτερος πάντοτε πρωταγωνιστεῖ; Οὔτω καὶ σήμερον, ὁ μικρότερος τῶν τριῶν μαθητῶν εἶναι ὁ καλλίτερος.

Ἀρχίζομεν διὰ τῆς προσευχῆς. Ἀπαγγέλλει αὐτὴν ὁ μικρότερος εὐκρινῶς, βραδέως, ἀξιοπρεπῶς, τὰ μὲν νῶτα στρέφων πρὸς ἡμᾶς, τὸ δὲ πρόσωπον πρὸς τοὺς μικροὺς συμμαθητάς του, οἵτινες ὀρθοί, μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας, ἀκροῶνται εὐλαβῶς καὶ ἐπιλέγουσι ψαλμωδοῦντες τὸ ἀμήν. Εὐγε, διδάσκαλε ἀγαθέ. «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου.»

Ἐπεται ἀνάγνωσις. Καὶ οἱ τρεῖς ἀναγινώσκουσι καλῶς, καλλίτερον ὅμως πάντων ὁ μικρότερος. Παρὰ τὸ ὄνομα ἐκείνου σημειοῦται τὸ κεφαλαῖον Α εἰς τὴν βαθμολογίαν τοῦ βιβλίου τῶν ἐξετάσεων.

Κατόπιν ἀριθμητικὴ. Δίδει ἐν πρόβλημα ὁ ἱερεὺς. Γράφει ὁ μαθητῆς τοὺς ἀριθμοὺς ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἀρχίζει δὲ γεγωνίᾳ τῆ φωνῆ: «Τὸ πρόβλημα τοῦτο λύεται διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ καὶ τῆς διαιρέσεως: Ἐν πρώτοις πολλαπλασιάζομεν. Γράφομεν τὸν ἀριθμὸν δεῖνα ὑπὸ τὸν τάδε. Πολλαπλασιάζομεν. Δύο ἐπὶ δύο τέσσαρα, γράφομεν τέσσαρα» πέντε ἐπὶ ἐννέα σαράντα πέντε, γράφομεν πέντε, κρατοῦμεν τέσσαρα... καὶ οὕτως ἐφεξῆς μέχρι τέλους. Μετὰ τὸν πρώτον, τὸν μικρότερον πάντοτε, ὁ δεύτερος μαθητῆς. Τὰ αὐτὰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. Ἐν τούτοις τὸ ἐξαγόμενον ὀρθόν. Εἰς τὸν τρίτον ἐξαντλεῖται ἡ ὑπομονὴ τοῦ ἐξεταστοῦ. «Λέγε τα

μέσα σου όλα και εἰπέ μας τὸ ἐξαγόμενον.» Ἡκολουθήσαμεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὰς ἐπὶ τοῦ πίνακος κινήσεις τῆς ἠλιοσκεκαυμένης μικρᾶς χειρὸς τοῦ νέου μαθηματικοῦ. Τὸ πρόβλημα ἐλύθη. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι ἔμαθον καὶ θά γνωρίζωσι πῶς δύο καὶ δύο κάμνουν τέσσαρα. Τοσοῦτον ἀρκεῖ. Ἄλλως τε δὲν ἠδύνατο πιθανῶς νὰ τοὺς διδάξῃ καὶ περισσότερον ὁ ἀγαθὸς ἐφημέριος.

Τώρα τεχνολογία. — Ἀνάγνωσε μικρὴ «Τίμα τοὺς γονεῖς σου.» — Καλὴ. Γονεῖς τί μέρος λόγου εἶναι; — Ὀνόματος. — Ποίας κλίσεως; — Τρίτης. — Κλίνε το. — Ἐνικὸς ὀνομαστικῆ, γενικῆ, δυνικῆ, τῶ γονεῖς, τῶν γονέων, πληθυντικῆς

Ἐσκεπτόμην, παρατηρῶν συνάμα πόσον ὠραίους εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς μία τῶν θυγατέρων τοῦ δημάρχου, ἐσκεπτόμην κατὰ τί δύναται ποτὲ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἓνα χωρικὸν τοῦ δυνικοῦ ἢ ἐκμάθησις, καὶ ἤρχιζα νὰ βεμβάζω ὀλίγον, ὅτε μὲ ἀφύπνησεν αἴφνης ἡ ὀξύτερα τοῦ δευτέρου μαθητοῦ φωνή. «Ἐπερσυντελικὸς ἐλελοίπειν ἐλελοίπεις, ἀόριστος, δεῦτερος, ἐλιπον, ἐλιπες;» κτλ.

Πρὸς τί, δι' ὄνομα Θεοῦ, πρὸς τί τοσοῦτου χρόνου καὶ τοσοῦτου κόπου δαπάνη, ὅπως διδάχθωσιν οἱ μικροὶ οὗτοι χωρικοὶ τοὺς περιττοὺς τούτους τύπους γραμματικῆς, ἧτις δὲν εἶναι οὔτε τῆς γλώσσης τὴν ὁποίαν λαλοῦσιν ἢ γραμματικῆ, οὔτε γλώσσης τὴν ὁποίαν εἶναι πιθανὸν νὰ μάθωσι ποτέ; Διὰ νὰ χωνεύσῃ ὁ μικρὸς αὐτῶν νοῦς τὸ γονεῖον καὶ τὸ ἐλελοίπειν πόσον πρέπει νὰ ἐμόχθησαν, οἱ δυστυχεῖς! Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἐνθυμεῖται τὸν φοβερὸν τοῦτον μόχθον; Καὶ ὅμως ἀντὶ τοῦ χρόνου τοῦ καταναλωθέντος εἰς τὴν ἄσκοπον ταύτην διδασκαλίαν, πόσα ἠδύνατο νὰ μάθωσιν ἄλλα χρήσιμα εἰς τὸν ταπεινὸν καὶ ἐργατικὸν βίον, ὅστις τοῖς ἐπιφυλάττεται.

Ἄλλ' ἂν διακόψωμεν τὰς σκέψεις ταύτας. Ἐμπρός! Ἱστορίαν. — Μικρὴ, πῶς ὀνομάζετο ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηῶν ὅστις ἐθυσιάσθη ὑπὲρ πατρίδος; — Κόδρος. Καλὸν τοῦτο ὡς μάθημα πατριωτισμοῦ. Ἄλλ' ἐπέρχονται οἱ Ἡρακλεῖδαι καὶ ἡ μυστηριώδης κἀθοδος αὐτῶν, καὶ οἱ Δωριεῖς καὶ τὸ Ἄργος καὶ αἱ Μυκῆναι! Περὶ δὲ τῆς νεωτέρας ἱστορίας ἐν γένει, καὶ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου μὴ ἐδιδάχθημεν ἡμεῖς πλείωτερα εἰς τὰ σχολεῖα ὅπου ἐφοιτήσαμεν νέοι, διὰ νὰ ἐπικρίνωμεν ἤδη τοῦ μαθητᾶς τοῦ ἐφημερίου μου;

Τελειόνομεν διὰ τῆς γεωγραφίας. Γνωρίζουσι καὶ οἱ τρεῖς καλῶς τὴν Ἑλλάδα κατὰ νομὸς καὶ τὰς πρωτεύουσας τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης ἐπικρατειῶν. Δὲν ἔμαθόν τι περὶ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν τῶν πέραν τῶν συνόρων τοῦ βασιλείου. Ἄλλὰ μὴ ἔμαθες σὺ ἐν τῷ σχολεῖῳ ποῦ κεῖται ὁ Πίνδος καὶ ποῦ ἡ Ὄσσα, ποῦ ῥέει ὁ Στρυμῶν

καὶ ποῦ ὁ Πηνειός; Καὶ πταίει μήπως ὁ καλὸς μου ἐφημέριος, ἐν διατηρῶμεν εἰσέτι τὸ ἀτελεὲς καὶ ἀτυχὲς σύστημα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτυραννίσθησαν ἀνωφελῶς ἐπὶ ἡμῖσιν ἤδη ἑκατονταετηρίδα οἱ νεαροὶ τῆς Ἑλλάδος γόνοι; Εἶθε νὰ ἴδωμεν τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰσαχθὲν σύστημα διαδεχόμενον βεβητηδὸν καθ' ὅλα ἡμῶν τὰ σχολεῖα τὴν ἤδη ἐπικρατούσαν μέθοδον. Εἶθε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ προκαταρκτικὰ τοῦλάχιστον σχολεῖα γραμματικὴ τις τῆς καθομιλουμένης ἄνευ δυνικοῦ καὶ ὑπερσυντελικοῦ. Εἶθε πρὸ πάντων ν' ἀποκτήσωμεν βιβλία ἀπλᾶ καὶ εὐληπτα, παρέχοντα εἰς τὸν λαὸν ἀνάγνωσιν εὐάρεστον καὶ ἐπωφελῆ, ὥστε ὁ μέλων χειρῶναξ ἢ γεωργὸς, ἐξερχόμενος τοῦ σχολείου ὅπου ἔμαθε ν' ἀναγινώσκῃ, νὰ ἐξακολουθῇ ἀναγινώσκων καὶ ὠφελούμενος, οἱ δὲ φιλολογικαὶ αὐτοῦ τέρφεις νὰ μὴ περιορίζωνται εἰς τὸν Μπερτόδουλον ἢ ἔστω καὶ τὸν Ἐρωτόκριτον.

Τοιαῦτα ἐσκεπτόμενος συνεχάρην τὸν ἐφημέριον ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τῶν ἐξετάσεων, ἀπῆλλον δὲ εὐχαριστημένος καὶ συνάμα κατηφὴς εἰς τὴν κατωικίαν μου, ἐνθα θυσιάζων τὸν ἀπογευματινὸν μου ὕπνον ἐκάθισα νὰ σοὶ γράψω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην. Πρὸς τί ὅμως;

Ὁ σοὶ Δ. Βακ.

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΑΣΕΩΣ

Ἄν ἔτυχέ ποτε, ἀναγνώστὰ μου, νὰ διαπλεύσῃς τὸν Ὠκεανὸν καὶ νὰ πάθῃς θαλασσοζάλην, θέλεις συμφωνήσῃ μετ' ἐμοῦ ὅτι ἡ ζάλη αὕτη εἶναι χειροτέρα πάσης ἄλλης.

Οὐδὲν ὑπάρχει τὸ δυνάμενον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν νόσον ταύτην, ἧς τὰ κυριώτερὰ χαρακτηριστικὰ συνίστανται εἰς ἰδιάζουσάν τινα χαύνωσιν καὶ ἐντελῆ ἀδιαφορίαν πρὸς πᾶν πρᾶγμα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς, ἠνωμένην μετ' ἀνικητοῦ ἀποστροφῆς πρὸς πᾶν φαγώτιμον καὶ ἐκεῖνα πρὸ πάντων ἄτινα μᾶλλον ἤρεσκον ἡμῖν.

Ἄφ' ἑτέρου ὅμως, ἐπειδὴ ἡ θαλασσοζάλη διαρκεῖ, πλὴν σπανιωτάτων ἐξαίρεσεων, δύο μόνον ἢ τὸ πολὺ τρεῖς ἡμέρας, οἱ δὲ ἐξ αὐτῆς βασανιζόμενοι οὐδένα κίνδυνον διατρέχουσιν, ὀλίγου ἀξιοῦνται οἴκτου τὰ ἀτυχῆ θύματα τῆς ναυτιάσεως, ὧν ἡ ἀθυμία προκαλεῖ πολλάκις καὶ τὸν γέλωτα τῶν καλῶς ἐχόντων ἐπιβατῶν.

Ἐπάρχουσι τῷ ὄντι πολλὰ ἀσθένεια, καὶ τινες τούτων βασανιστικώταται, τὰς ὁποίας οὐδεὶς πλὴν τοῦ πάσχοντος στέργει νὰ θεωρήσῃ ὡς σπουδαίας. Ταύτας ἠδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ κομικὰς νόσους τῆς ἀνθρωπότητος, ἂν οὐδέ τις τῶν δύο τούτων λέξων δὲν ἀπηγορεύετο ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας. Ὅπως δὴ ποτε ἀναγκαζόμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὰ συμπτώματα τῆς ναυτιάσεως κατὰ τὰς διαφόρους ἰδιοσυγ-